

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ ЗА VI КЛАС
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Съдържанието на общообразователната подготовка по *история и цивилизации* в VI клас обхваща епохата на Средновековието, която в рамките на европейската история е периодът V – XV век, а в националната ни история - от най-старата история на славяни и българи до края на XVII век. Териториалният обхват включва както географските параметри на Европа, така и други части на света, с които европейският свят влиза в определени контакти. В тематично отношение се акцентира върху динамиката на онези политически, стопански, социални и културни процеси, които са в основата на формиране на облика на европейската цивилизация. Същевременно се открояват процеси в българското общество и държава, които разкриват българските приноси в Европейското средновековие и допринасят за утвърждаване на българската идентичност като част от европейската идентичност. В процеса на обучение се затвърждават вече усвоените и се развиват нови умения за овладяване и прилагане на специфични техники на историческото познание.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ, ОТНОШЕНИЯ
I. Фундаментите на съвременния свят	<p>Описва възникването на цивилизации, държави и форми на държавно управление. Използва хронологични и пространствени ориентири при описание на исторически събития. Описва и обяснява стопански, политически и духовни промени по зададени показатели. Установява синхронност или асинхронност между събития, процеси и личности. Обяснява основни исторически понятия, с които работи и може да посочи примери за тях. Различава причини и последици за значими събития в световната и българската история.</p>

II. Национално и световно историческо и културно наследство	<p>Описва характерни паметници на националната и световната култура.</p> <p>Дава примери за взаимни влияния между различни култури.</p> <p>Описва появата и развитието на религии и техни основни елементи.</p> <p>Определя принадлежност към общност въз основа на езика и религията.</p>
III. Човекът в историята	<p>Дава примери за устойчивост и промени в начина на живот през епохата.</p> <p>Описва живота на исторически личности по зададени показатели.</p>
IV. Източници на историята	<p>Извлича информация от писмени документи, карти, изображения, схеми.</p> <p>Изработва разширен план, създава кратък писмен отговор на исторически въпрос със зададени опори.</p> <p>Търси и подбира информация чрез ИКТ по зададени показатели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<u>Тема 1. Въведение в Европейското средновековие</u>	<p>Използва хронологични и пространствени ориентири при определяне на епохата на европейското и на българското Средновековие.</p> <p>Разпознава основни черти на епохата на Средновековието.</p>	Средновековие/ Средни векове
<p><u>Тема 2. История на Средновековна Европа (V – XI в.).</u></p> <p><u>България до началото на XI век</u></p> <p>Акценти:</p> <p>2.1. Държавност</p> <p>2.1.1. Велико преселение на народите – раждането на Средновековна Европа</p> <p>2.1.2. Могъщество на Византия</p>	<p>Определя причини и последици от Великото преселение на народите.</p> <p>Използва пространствени ориентири при локализирането на Византия, Франкската държава, България, Арабския халифат.</p> <p>Открива причини и последици от създаването на средновековните държави.</p> <p>Описва форми на държавно управление: Византия, Франкска държава, България, Арабски халифат.</p> <p>Извлича информация от различни източници за развитието на средновековните държави.</p> <p>Познава най-значимите военни конфликти през периода V- XI в.</p> <p>Дава примери за успехи на средновековната дипломация от периода.</p> <p>Описва исторически личности по зададени показатели: Юстиниан I, Аспарух,</p>	варвари хан/кан княз народност халиф

<p>2.1.3. <i>Държавата на франките</i> 2.1.4. <i>Арабският халифат</i> 2.1.5. <i>Славянският свят</i> 2.1.6. <i>Създаване и укрепване на Българското ханство/канство</i> 2.1.7. <i>България през първата половина на IX век</i> 2.1.8. <i>Християнизация на българската държава</i> 2.1.9. <i>Могъщество на България при Симеон Велики</i> 2.1.10. <i>Завладяване на Българското царство от Византия</i></p>	<p>Тервел, Карл Велики, Крум, Борис I, Симеон, Самуил. Търси и подбира информация по зададени показатели за личности, исторически събития и процеси чрез ИКТ.</p>	<p>„свещена война“</p>
<p>2.2. Общество и всекидневен живот 2.2.1. <i>Общество и всекидневие в Западна Европа</i> 2.2.2. <i>Общество и всекидневие във Византия</i> 2.2.3. <i>Общество и всекидневие на българите</i></p>	<p>Обяснява основни характеристики на трите съсловия в западноевропейското общество чрез източници от епохата. Описва промени в българското общество в резултат на покръстването. Обяснява системата на васалитета в Западна Европа. Извлича информация от различни исторически източници за всекидневието на средновековните хора. Дава примери за празници, обичаи и развлечения на хората през Средновековието.</p>	<p>феод съсловие васалитет езичество рицар</p>
<p>2.3. Култура и културно наследство 2.3.1. <i>Култура и културно наследство на християнска Европа</i></p>	<p>Разпознава достижения на средновековните цивилизации. Разпознава паметници от епохата с национално и световно културно значение: църквата „Св. София“ в Константинопол, Мадарски конник, „Златна църква“ в Преслав. Обяснява по зададени показатели делото на Св. Св. Кирил и Методий и техните ученици.</p>	<p>„Златен век“ книжовна школа</p>

<p>2.3.2. <i>Делото на Св. Св. Кирил и Методий и техните ученици</i></p> <p>2.3.3. <i>„Златният век“ на българската култура</i></p> <p>2.4. Религия</p> <p>2.4.1. <i>Християнската църква</i></p> <p>2.4.2. <i>Възникване и разпространение на исляма</i></p>	<p>Посочва български книжовници и книжовни школи.</p> <p>Дава примери за влиянието на българската средновековна култура в славянския свят.</p> <p>Търси и подбира информация чрез ИКТ по зададени показатели за култура и културно наследство от епохата.</p> <p>Описва разпространението и утвърждаването на християнството и исляма.</p> <p>Познава основни елементи на християнството и исляма.</p> <p>Посочва ценности, общи за християнството и исляма.</p> <p>Дава примери за отношенията между Църквата и държавата на Изток и на Запад.</p> <p>Описва по зададени показатели ролята на Църквата в живота на средновековния човек.</p> <p>Дава примери за светци покровители на България и на Европа.</p>	<p>Църква</p> <p>патриарх</p> <p>папа</p> <p>архиепископ</p> <p>ерес</p> <p>манастир</p> <p>икона</p> <p>ислям</p> <p>Коран</p> <p>джамия</p>
<p><u>Тема 3. Средновековният свят (XII - XV в.).</u></p> <p><u>(Българската държава (XII - XIV в.).</u></p> <p><u>Акценти:</u></p> <p>3.1. Държавност</p> <p>3.1.1. <i>Централизация на държавната власт в Западна Европа</i></p> <p>3.1.2. <i>Кръстоносни походи</i></p> <p>3.1.3. <i>България при Асеневци (до 1241г.)</i></p> <p>3.1.4. <i>Завладяване на България и Балканите от османците</i></p>	<p>Дава примери за централизация на държавната власт в Западна Европа.</p> <p>Разбира ролята на династията на Асеневци за възстановяването на българското царство.</p> <p>Извлича информация от различни източници за развитието на българската държава.</p> <p>Дава примери за успехи на средновековната дипломация от периода.</p> <p>Разграничава причини и последици от кръстоносните походи.</p> <p>Познава значими военни конфликти през периода XII – XV в.</p> <p>Описва исторически личности по зададени показатели: Уилям I Завоевателят, Калоян, Иван Асен II, Иван Александър.</p> <p>Проследява по карта османското завоевание на българските земи.</p> <p>Търси и подбира информация по зададени показатели за личности, исторически събития и процеси чрез ИКТ.</p>	<p>кръстоносци</p> <p>харта</p>

<p>3.2. Общество и всекидневен живот 3.2.1. Възникване и облик на средновековните градове 3.2.2. Обществата в Западна Европа и Византия XII - XIV век 3.2.3. Българското общество XII - XIV век</p> <p>3.3. Култура и културно наследство 3.3.1. Културно наследство на западноевропейското средновековие 3.3.2. Културно наследство на Византия и византийския свят 3.3.3. Култура и културно наследство на България</p> <p>3.4. Религия 3.4.1. Църквата и религията в живота на средновековния човек</p>	<p>Посочва причини за възхода на градовете. Описва основни дейности на градските жители на основата на различни исторически източници. Разпознава представителни съсловни органи в Англия и Франция. Посочва положителни резултати от стопански и културни взаимодействия на българите с други европейски народи. Описва всекидневието на българското население на основата на различни исторически източници. Представя по зададени показатели ролята на мъжа и жената в обществото. Разпознава промени, настъпили в западноевропейското общество през XV век.</p> <p>Описва ролята на университетите като средища на ново образование. Търси и подбира примери чрез ИКТ за паметници на романското и готическото изкуство. Разпознава паметници на националната култура със световно значение: Боянска църква, Лондонско четвороевангелие, Ивановски скални църкви, църквите в Несебър. Дава примери за православни книжовни и културни центрове (Света гора на Атон, Рилски манастир, Бачковски манастир, Търновград).</p> <p>Открива разлики между православие и католицизма. Извлича информация от различни източници за дейността на рицарски и монашески ордени. Разбира ролята на поклонничеството за културния обмен между хората. Дава примери за гонения на еретици и друговерци. Разбира значението на дейността на патриарх Евтимий.</p>	<p>цех</p> <p>буржоа</p> <p>катедра</p> <p>ордени: - монашески - рицарски православие католицизъм</p>

<p><u>Тема 4. Българските земи под османска власт (XV-XVIIв.)</u> <u>Акценти:</u></p> <p>4.1. Държавност 4.1.1. Османската политическа система 4.1. 2. Съпротива срещу османската власт</p> <p>4.2. Общество и всекидневен живот 4.2.1. Демографски промени в българските земи 4.2.2. Контакти и конфликти във всекидневието</p> <p>4.3. Култура и културно наследство 4.3.1. Българската култура (XV-XVIIв.)</p> <p>4.4. Религия 4.4.1. Православието – опора на българите</p>	<p>Използва пространствени ориентир за определяне границите на Османската империя и българското пространство в нея. Описва устройството на Османската империя. Описва мястото на българите в системата на османската държава. Представя съпротивителните действия на българите срещу османската власт.</p> <p>Проследява на карта преселванията от и към българските земи. Описва процесите на ислямизация и техните резултати. Познава основни характеристики на стопанския и обществен живот в селото и града. Разбира ролята на семейството и рода за съхраняването на народността. Дава примери от всекидневието за традициите на различните религиозни общности в българските земи.</p> <p>Дава примери за културите на християнството и исляма по зададени показатели. Дава примери за пресъздаване на исторически събития във фолклора. Установява асинхронност между българското и европейското културно развитие. Търси и подбира информация по зададени показатели чрез ИКТ за исторически личности и центрове на българската култура през XV-XVII в.</p> <p>Разбира ролята на християнската религия за съхраняване на българската народност. Обяснява по зададени показатели ролята на манастирите за съхраняване на българския народ през XV-XVII в. Посочва примери на светци-мъченици за християнската вяра.</p>	<p>султан везир кадия спахии еничари рая община хайдуги</p> <p>дискриминация толерантност</p>
--	--	---

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

За нови знания	до 60%
За упражнения и практически дейности	до 22%
За обобщение и преговор	до 12%
За контрол и оценка	до 6%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценяването на постиженията на учениците отразява равнището на достигане на очакваните резултати в учебната програма. То отчита динамиката в различните сфери на познавателната им дейност (усвояване и преработване на информация, прилагане на знания и умения, формиране на компетентности, оценъчни дейности и др.). Поради спецификата и разнообразния характер на очакваните резултати при оценяването могат да се използват различни методи и средства за проверка и оценка.

Учениците трябва предварително да са информирани за критериите и системата за оценяване на постиженията им.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки (от устни, от писмени, от практически изпитвания)	50%
Оценки от контролни работи	25%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, на упражнения, работа по проекти и др.)	25%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

1. Дейности, които могат да се реализират в класната стая, както и такива, които се реализират извън училище

ДЕЙНОСТИ	
В КЛАСНАТА СТАЯ	ИЗВЪН УЧИЛИЩЕ
<p>Организиране на ролеви игри.</p> <p>Изработване на мултимедийни презентации.</p> <p>Изработване на хронологични таблици, линии на времето.</p> <p>Работа с разнообразни източници на информация: исторически справочници, интернет, художествена литература.</p> <p>Работа в екип по предварително зададени задачи за проучване</p> <p>Представяне с помощта на ИКТ на виртуална разходка в средновековен град или музей.</p>	<p>Организиране на учебни екскурзии до старите български столици и посещение на паметници от българската национална култура.</p> <p>Посещение на музеи и музейни сбирки от национално и регионално значение.</p> <p>Работа в библиотека.</p> <p>Организиране на екскурзии с учебна цел до паметници от световно значение.</p>

2. Междупредметни връзки, насочени към придобиване на ключови компетентности:

КЛЮЧОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ
<p>Компетентности в областта на българския език</p>	<p>Български език и литература:</p> <p>Използва знания и развива умения за работа с различни видове текст и извлича информация от урочна статия в учебника по история; разграничава научно от художествено описание.</p> <p>Развива техники на четене.</p> <p>Обогатява писмената култура на учениците.</p> <p>Чрез разширяване обхвата на използваните понятия обогатява езиковата култура - разбиране на смисъла.</p> <p>Прилага умения за правилна употреба на глаголните времена.</p>
<p>Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите</p>	<p>Математика:</p> <p>Развива умения за изчисляване, работейки с линия на времето.</p> <p>Развива умения за построяване и разчитане на графика.</p> <p>Развива умения за търсене на белези за еднаквост и съпоставимост на фигури.</p>

<p>Дигитална компетентност</p>	<p><u>Информационни технологии:</u> Изпълнява задачи, свързани с търсене и обработване на информация по определени теми в интернет. Развива умения за подбор на информация и критично отношение към виртуалното пространство. Изготвя доклади и съобщения, прилагайки текстообработващи програми. Изготвя мултимедийна презентация по зададена тема. Прилага умения за работа с Power Point.</p>
<p>Умения за учене</p>	<p><u>Български език и литература и Информационни технологии:</u> Развива основни умения като езикова и дигитална грамотност.</p> <p><u>География и икономика:</u> Развива умения за работа с географска/историческа карта. Спомага за ориентиране в динамично променящите се граници на европейските държави. Развива умения за разпознаване на основни знаци: столица, град, държавна граница. Използва основни общи понятия между двата предмета.</p> <p><u>Изобразително изкуство:</u> Развива умения за наблюдение на произведение на изобразителното изкуство и съставяне на кратко описание по картина. Развива умения за свързване на текст и изображение. Развива умения за извличане на информация от произведения на изкуството. Утвърждава като част от активния речник понятия като фон, цвят, художник и др.</p>
<p>Социални и граждански компетентности</p>	<p><u>Литература:</u> Съпоставя исторически събития и тяхното пресъздаване във фолклорни текстове (напр. „Даваш ли даваш, Балканджи Йово“, песни за Крали Марко и др.) Формира отношение към етичните кодекси и кодекси на поведение, общоприети в различните общества и обществени среди. Проследява взаимодействието на националната културна идентичност с европейската идентичност.</p>

<p>Инициативност и предприемчивост</p>	<p><u>Технологии и предприемачество:</u> Изгражда отношение към инициативността, активността, независимостта и новаторството в личния и обществения живот.</p>
<p>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</p>	<p><u>Изобразително изкуство:</u> Развива умение за разбиране и оценяване на историческата стойност на архитектурната среда. Усвоява знания за българското художествено наследство в периода VII-XVII век. Търси европейски контекст на българското културно наследство през вековете.</p> <p><u>Музика:</u> Придобива знания за музикални явления и личности - Йоан Кукузел в православната музика.</p> <p><u>Литература:</u> Придобива знания за европейската литература и култура.</p>
<p>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</p>	<p><u>География и икономика:</u> Изгражда разбиране за единство на околна среда, бит и всекидневие на хората.</p> <p><u>Човекът и природата:</u> Утвърждава активно отношение за опазване на паметниците на миналото.</p>